

סוף סוף נמצאה ההוכחה לשוד המיליונים של משה דיין -

ונחשפה הסיבה שבגללה חיפו עליו ראשי המוזיאונים

ואגף העתיקות - העוסקים בעצמם במיסחר פרטי בעתיקות

Impression of the seal of Ma'aseyahu.

ישראל ועתיקותיה. בין העורכים. אגב, נמנה גם ייגאל דיין. הספר מכיל מאמר של הארכיאולוג הנודע ז'אן פרו. על גלוסקמאות וארזונות-קבורה מבני-שמן (עמוד 46). פרו כותב כי מימצאים אלה מן התקופה הכלכלית הם העתיקים ביותר בעולם. במאמרו הוא מודה, "למר משה דיין שנתן לי רשות לסייר ולצלם את הפריטים שהוא אסף ושיחזר, בסבלנות רבה, וכן את הערותיו שרשם בזמן שגילה את המימצאים. אני מודה למר אברהם בירן מנהל אגף-העתיקות שנתן לי את התקן של המימצאים בבני-שמן. לשניהם אני מודה."

הארכיאולוגים להגיע למקום. אולם צה"ל נזע וזאת מהם בתירוץ של מתיחות בסחר. גית. רק בשנת 1972 התיר לה שריהביהוק משה דיין לחפור במקום. החפירה גילתה רק אנתרופואיד אחד. אולם פירסומיה קובעים כי קודם לכן הוצאו מן המקום 50 אנתרופואידים (סארקופאגים בפי העם). דיין מסר למוזיאון-ישראל לשיפוח 13 אנתרופואידים. היכן נמצאים היתר? המור זיאון שילם לו בשנת 1971 5000 לירות עבור כל ערימה של שבתי אנתרופואיד, כאשר המוזיאון משקיע חמש שנות עמל של עובדיו בשיפוח השברים. המוזיאון

מסיבה פשוטה אחת. הממונים על ביצוע חוקי-העתיקות במדינה. ראשי המוזיאונים לעתיקות ואגף-העתיקות הממשלתי, העלימו עין ושתקו ממעשי הוואנדאליזם של דיין. לא רק מפני שחששו ממעמדו, השפעתו ונקמתו. הם עשו זאת, בחלקם, משום שגם הם עברו על החוק כמותו.

שומרי החוק עברו על החוק

עיתון מסתבר כי ראשי מוזיאונים, עובדים בכירים ואנשי אגף-העתיקות, הם בעצמם אספני עתיקות באופן פרטי וסוחרים בעתיקות. להם יש עניין ישיר כי יימשך מצב של הפקרות בתחום גילוי וסחר-העתיקות בארץ. התעשרותו של משה דיין מסחר-עתיקות בלתי-חוקי היא גם התעשרותם שלהם.

בשל זהות אינטרסים נוצרה מעין ברית בין הממונים על אחד של שמירת חוק העתיקות לבין השודדים מהצד השני. הפרשה נחשפה ועלתה על סדר-היום הציבורי בעקבות גילויים חדשים של העולם הזה שפורסמו בשבועות האחרונים. היו אלה גילויים בפרשת עיסקת הסארקופאגים השודדים מהפירות דיר-אל-בלקה, שעשה משה דיין עם מוזיאון-ישראל. העולם הזה גילה לראשונה כי דיין לא רק מכר סארקופאגים גנובים למוזיאון, אלא שאנשי המוזיאון הסכימו לשחזר עבורו, על חשבון הציבור, כמה סארקופאגים שנתנה באוספו הפרטי, ושמתירם מאמיר ועולה מדי שנה בשנה.

הפעם לא נותרו עוד גילויי העולם הזה בתחום זה כקול קורא במידבר. היה זה ראש ועדת-החינוך של הכנסת, איש הליכוד אברהם כ"ץ, שנטל על עצמו את היוזמה לבקש תשובות מאגף-העתיקות שבמשרד-החינוך והתרבות על ההאשמות שהעלה העולם הזה.

מנהל אגף-העתיקות הממשלתי, אברהם איתן, ניסה להתחמק מהשאלות הישירות שהציג לו כ"ץ. הוא השיב תשובות בלתי ענייניות וחתך התחמקות שקופה ומבזה. כ"ץ לא ייתר, המשיך לחשוף על איתן, תבע תשובות ברורות ומפורשות. כך קיבלו למעשה גילויי העולם הזה בפרשה אישור רשמי.

היוזמה של כ"ץ זכתה לכיסוי נרחב בעיתונות הישראלית. זו התעלמה כמו בעבר מכך שהפרשה כולה, מתחילתה ועד סופה, נחשפה בידי העולם הזה. אברהם כ"ץ רק קפץ על הסוס שסיפק לו העולם הזה, תוך ידיעה שכל מילחמה בשחיתות, אפילו המושחת הוא משה דיין, היא פופר-לארית בימים של ערבי-בחרות. תוך כדי כך נחשפה החוליה שהיתה הסרה כל הזמן כדי להביא את דיין לדין ולהאשימו כשודד-קברים וכגנב. סוף סוף נמצא אישור רשמי לכך שמוסד ציבורי קנה ממשל דיין עתיקות גנובות. והי קניה מפורשת על חוקי-העתיקות המגד-טורי הנוהג בישראל.

פרק ו' בחוקי-העתיקות, סעיף 25, קובע כי, "לא יסחר אדם בעתיקות אלא אם כן יש לו ראיון סותר שניתן על ידי המנהל". משה דיין אינו בעל ראיון סותר, ולכן אסור לו למכור עתיקות.

בפרק ו' לחוק, סעיף 22, נקבע כי "כל אדם שאינו בעל ראיון הניתן על פי סעיף 25 והוא סותר בעתיקות, יאשם בעבירה ויהיה צפוי למאסר ששה חודשים". פירושי החוק (חלק א') קובעים כי סותר הוא מי שעוסק במיקח ומימכר של עתיקות לצרכי מסחר. הגדרה זו חלה על עיסקת המכר של דיין, מה גם שהיא אינה היחידה. הנויות העתיקות ברחבי העולם, בישראל וחו"ל, מלאות בעתיקות שנמכרו על ידי משה דיין. במשך שנים פירסם העולם הזה ידיעות על מיסחר העתיקות הבלתי-חוקי של דיין.

1 In the private collection of Mayor Th. Kollek of Jerusalem. My thanks are due to Mayor Kollek for his prompt permission to publish the seal, and to Y. Meshorer of the Israel Museum. Jerusalem, for his assistance in connection with this publication.

וכן כלולה בו תודה לאוצר מוזיאון-ישראל, יעקב משורר, על העזרה שהגיש בפירסום עבודה זו. למטה: קטע מהמאמר המוסר כי מימצא מסויים מצוי באוספו הפרטי של מרדכי מגידון, מנהל מוזיאון הארץ. והבעת תודה למרדכי מגידון על עזרתו.

2 Collection of M. Megiddon, Tel Aviv, to whom I owe thanks for permission to publish this example.

בלח, השיב כי קנה אותם מערבים. גם טדי קולק אמר כי קנה את התכשיטים שנשדדו מאתר זה מערבים בשוק. אולם בבני-ברק ובאזור לא היו ערבים. ודיין אינו יכול לטעון כי הגלוסקמאות מבני-ברק או אזור נרכשו על ידו מערבים. חוברת אחרת של הארכיאולוגים, ישראל אקספלוריישן דורנאל, משנת 1975 (מספר 4), מספרת על שתי כתובות של רעמסס השני שהתגלו בצורה הבאה: "כשהחלו לסלול דרך דרומית לעזה, בדיר-אל-בלח, נמצאו שתי כתובות עם כתב יתדות. האחת מצויה באוסף ראובן הכט בחיפה והשנייה באוספו של משה דיין..." כתובות נוספות כאלו נמצאו גם במקום בו גנב דיין את האנתרופואידים בדיר-אל-בלח. הכתובות הן מתקופת רעמסס השני, תקופת יציאת מצרים. מסתבר כי אשקלון היתה באותה תקופה מרכז מרידה נגד (המשך בעמוד 26)

תודה זו של פרו מגלה כי ראה הוכחה מברצת לכך שדיין חפר בעצמו את הגנני בות: הוא רשם כארכיאולוג רישום מדעי מה שהוא גונב. רישומים אלה נמסרו לפירוט והם הוכחה שדיין גנב את הגלוסקמאות מבני-שמן שהן העתיקות בעולם. תודה רשמית ופומבית זו מגלה שוב את שותף-הפעולה שבין השודד דיין למנהל אגף-העתיקות דאן אברהם בירן, כמו השיתוף בשנת 1971 בין דיין ליושבי ראש המוזיאון, טדי קולק.

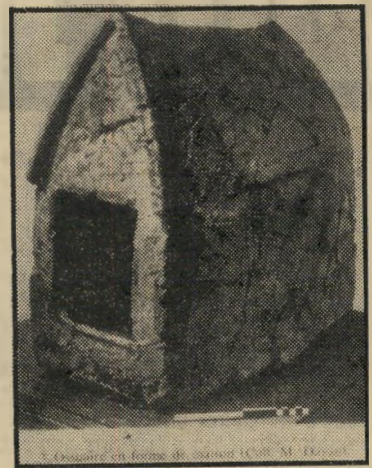
פרו ממשיך במאמרו ומרעיף תודות על משה דיין על שזכר וזיהה את הקברים ואת סימוניהם. 5 גלוסקמאות כלכליתיות וכחצי תריסר כדיר-קבורה נלקחו מן הקבר רים, ושחזרו בידי משה דיין. פרו מביא צילומים של הגלוסקמאות הנדירות מאוספו של דיין.

מאמרו של פרו, שהופיע בשנת 1967 מכיל את כל ההוכחות לכך שמשל דיין חפר בעצמו את המימצאים הנדירים הללו. אהבתו לבלתי-קברות עתיקים לא החלה הממלכה החדשה במצריים (1300 לפני הספירה).

הוכחה נוספת לפעילותו הפושעת של דיין מצויה במאמר אחר של ז'אן פרו בחוברת עתיקות משנת 1961 (חוברת מספר 3). המאמר מספר על קבר שהתגלה באזור בשנת 1957. באותו מקום, אגב, נפגע דיין ונקבר כאשר עסק בחפירת עתיקות בלתי-חוקית כמה שנים לאחר מכן, וכמוכן לא הועמד לדין.

פרו כותב במאמרו כי מרבית הקברים במקום נהרסו על ידי שודדי-עתיקות. והוא כותב: "סידרה שלמה של חלקים מקברים אלה שבאו מאותו מקום נאספו על ידי אלוף משה דיין." מתחת למאמר כותב פרו בהערה: "אני מודה לאלוף משה דיין שנתן לי חופש לבדוק את האוסף שלו ולפרסם את הגלוסקמאות הכלכליתיות וכן על התעניינותו האישית בבית-הקברות הקדום של אזור שעזרה לי רבות לטפל באתר. אני מודה באותה מידה לפרופסור ייגאל דיין שהראה לי מייד את המימצאים הנוגעים למקום וכן למנהל אגף-העתיקות זאב ייבין." השיטה שוב חוזרת על עצמה: השודד עוזר לארכיאולוג יחד עם ראש אגף-העתיקות ועם ייגאל דיין ששתק ולא דיווח לשלטונות על שודדי-העתיקות. כוליתית מאוסף משה דיין בא מבני-ברק. אני מודה במיוחד למשה דיין, שנתן לי את הרשות לפרסם את התמונות של גלוסקמה זו מבני-ברק." כאשר נשאל משה דיין לפני שבוע, על ידי כתב שידורי-ישראלי בנייר-יוק, מהיכן רכש את האנתרופואידים מדיר-אל-

קולק ומגידון: חותם נדיר ביותר (למעלה משמאל) המצוי באוספו הפרטי של טדי קולק, ראש עיריית ירושלים שהוא גם יו"ר מוזיאון ישראל. המאמר מודה לקולק שאיפשר לחוקר לבדוק את החותם

גלוסקמה ששדד משה דיין מן קבר עתיק. היא נמצאת באוספו הפרטי ומתוארת בפרוטרוט במאמרו ה' מדעי של הארכיאולוג הצרפתי ז'אן פרו. גם אם חל חוק התיישנות על פשעי השוד של דיין, עדיין רשארית המדינה להחרים את הרכוש העתיק השדוד הנמצא בידו.

קנה לעצמו 9, שניים התורר לדיין הינם ובעד תיקונם לקח עוד שני סארקופאגים לגנוביו. בידי דיין נשארו אם כך 50 פחות 13 שנתן למוזיאון ועוד 1 שטרודה דותן גילתה, דהיינו 36 אנתרופואידים ששוויים לפני 6 שנים היה 5000 לירות האחד כאשר הם שבורים.

ההוכחות פורסמו בכתובים

כך אנשי אגף-העתיקות ומוזיאון-ישראל ידעו מהיכן גנב דיין את האנתרופואידים. זה לא הפריע להם לעשות עימו עיסקה בלתי-חוקית. אחרי הכל, אום יושב-ראש מוזיאון-ישראל, טדי קולק, עוסק באוסף פרטי ומחזיק ברשותו תכשיטים נדירים ביותר מבית-הקברות בדיר-אל-בלח (העולם הזה 2058). למה יימנעו גם העובדים האחרים של המוזיאון לעשות עיסקות מזוהרות ובלתי-חוקיות? מי שסבור כי פירסומיה של טרודה דותן הם הפירסומים המדעיים הראשונים שגילו את מעורבותו של דיין בשוד-עתיקות, טועה טעות מרה. הספר רבי-היוקרה ארץ-ישראל, כרך על שם פרופסור אל. סוקניק המנות, אביו של ייגאל דיין, יצא לאור בשנת 1967 על ידי החברה לחקירת ארץ-

הגניבה זהו אנתרופואיד שנמצא בחפירות בדיר-אל-בלח. משה דיין גנב תכשיטים מסוגו, בעת שכיהן כשר-הביטחון, מר חלק מהם למודיוני קנה ישראל. עתה מיתמם דיין ומוטון כי קנה את העתיקות מהבדואים כ"שברי חרסית".